

Vörösmarty esete a kortárs építészettel

Az ING multifunkciós épülete a Belvárosban

Építész tervező:
Fazakas György

Építész konzulens:
Jean-Paul Viguier

A kiosk megformálásában
közreműködő képző-
és iparművészek:
Peredy Zoltán
és Csisztu Péter

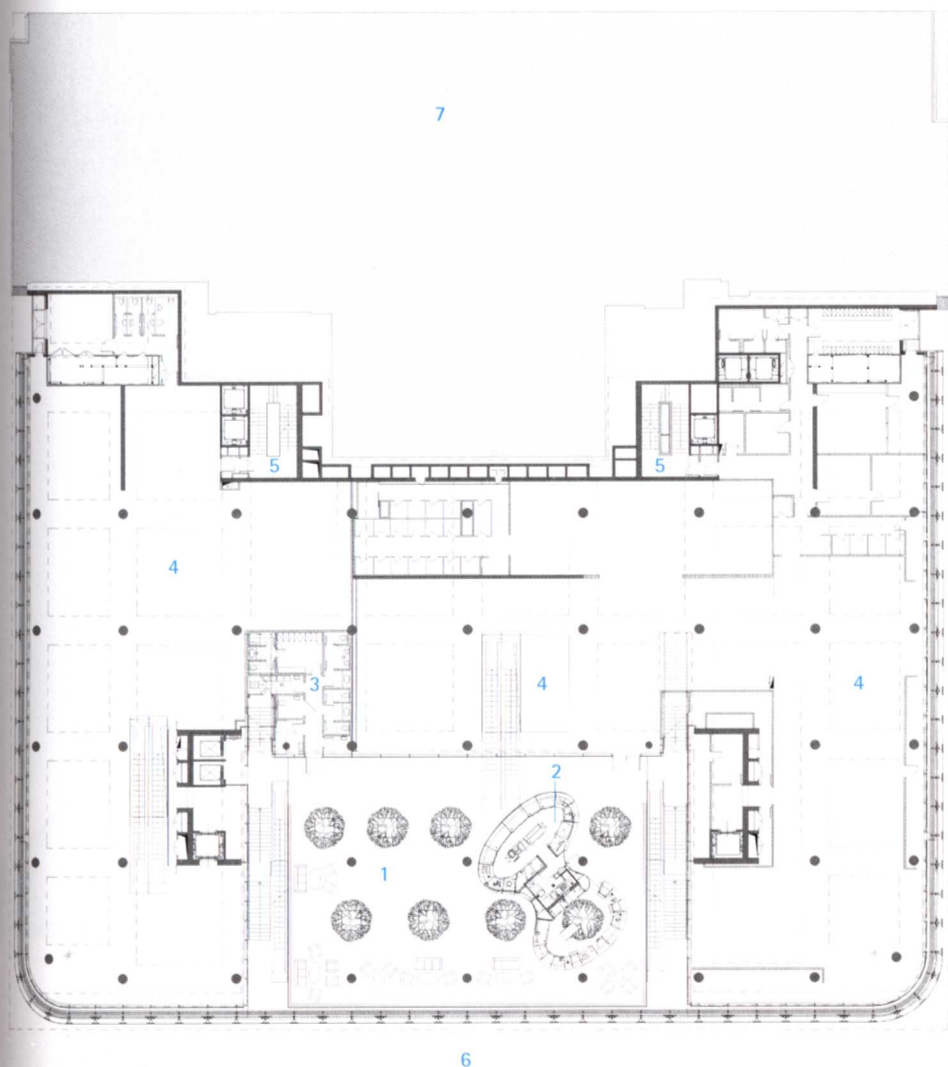
Fotó: Bujnovszky Tamás

Rozmann Viktor

Az épület átadását 2005 novemberére, majd tavaly áprilisra vártuk, aztán augusztusra, majd decemberre ígérték. Az üzletek valóban megnyitak még karácsony előtt, lassan az irodákat is belakhatják a bérlők, az átrium már majdnem kész, és habár a lakások tulajdonosainak egy rövid ideig még várniuk kell a költözés-

sel, a homlokzat felső szakaszáról pedig hiányzik néhány üvegpikkely, kijelenthetjük, végre pont került annak az elhúzódo tervezés- és építéstörténetnek a végére, amely bő másfél évtizede kezdődött. Az első koncepciótervek ugyan is még 1991-ben készültek a pesti szlengben csak „elízelt palotaként” emlegetett ORI székház helyének beépítésére. Fazakas György – ak-

Emeleti alaprajz

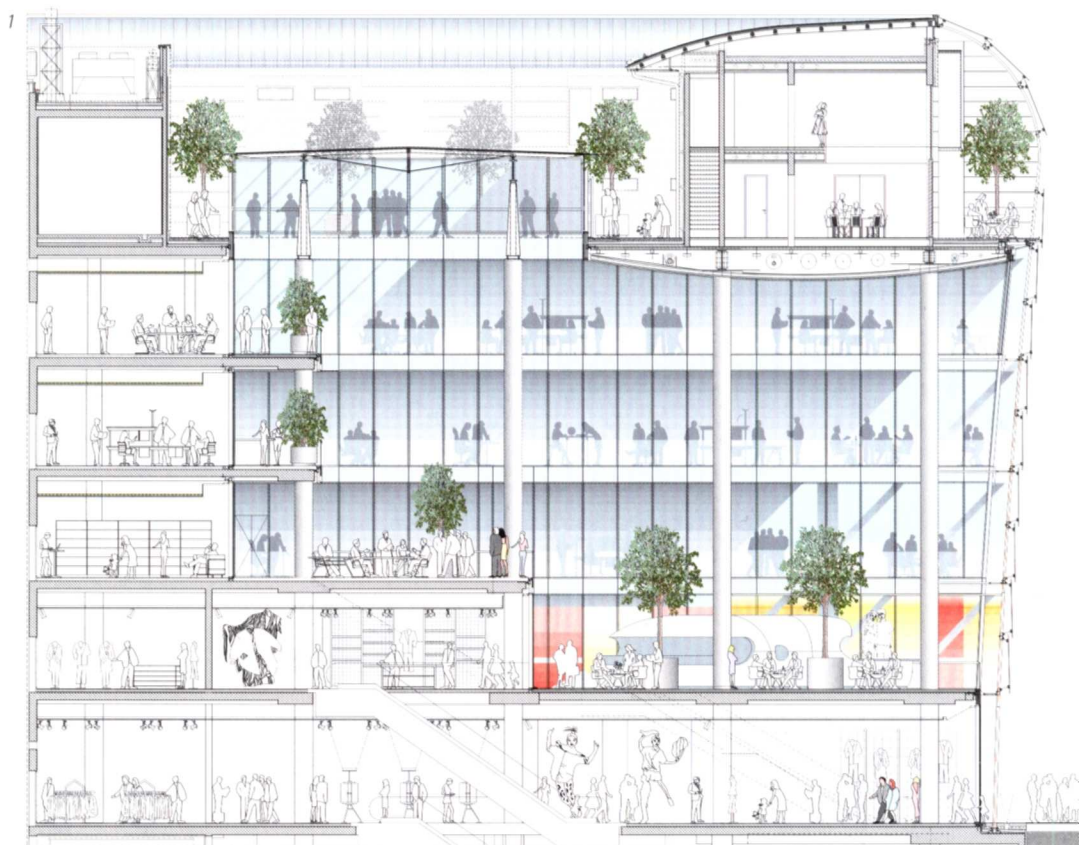
1. Közhasználatú átrium
2. Kávézó
3. Kávézó vizesblokkja
4. Üzlet
5. Közlekedőmag
6. Vörösmarty tér
7. Pesti Vigadó épülete

Főnézet –
a Vörösmarty tér
felé éjszaka
megnyílik az átrium

kor még ötcillagos szállodáról szóló – tervét jóvá is hagyta a tervtanács, azonban az új kormány más koncepciója nem csak az új építést, de a meglévő épület elbonthatóságát is megkérdőjelezte.

Az érzelmi kötődés érthető, hisz az előző, Tallós Elemér és Hübner Tibor tervei alapján 1971-ben emelt épület a szocialista kultúrpolitika fellegetvára volt: az Országos Rendező Iroda mellett többek között itt működött a Magvető Kiadó, a PEN Club és a Magyar Zenei Tanács is. Az épületet a Vigadóval együtt 1993-ban a Művészeti és Szabadművelődési Alapítvány kapta meg vagyonszerűen, hogy a működési költségeit a bérbeadásból fedezhesse. A gazdaságtalanul üzemeltethető, korszerűtlen és lehasznált irodaépülettől az alapítvány a kezdetektől szabadult volna, de az épület megvételére kiírt pályázatok sorra sikertelenül végződtek. Végül 2001-ben az ING Ingatlanfejlesztővel sikerült megegyezniük: az alapítvány átengedi az ingatlant a fejlesztőnek, cserébe megkapja az új épület harmadát, plusz az ING ad 500 millió forintot a Vigadó homlokzati felújítására, és finanszírozza a bérlők kihelyezését.

Fazakas új terveit az ügy hordereje miatt összevont fővárosi és országos zsűri bírálta. Az Építészakadémia elnöke, a KÖH elnöke és Budapest akkori főépítésze közös nyilatkozatot adott ki arról, hogy a helyszín fajsúlya miatt tervpályázatot kellene kiírni. Szóba került a nemzetközi pályázat is; többen sugallták, hogy szívesen látnának a projekt élén egy nagyobb építésszt, egy építészstárt. És ezzel máris megérkeztünk a jól ismert sztárépítész-mizériához: magunknak nem hisszük el, hogy alkalmasak vagyunk egy jó épületre, de ha egy építészfétis a tervek mellé áll, annak mindjárt meghatározó súlya van, akkor már merünk bizalmat szavazni a projektnek. Ezért a szakmát megnyugtató az ING konzulensként bevonta a feladatba Jean-Paul Vigieurt, a Francia Építészeti Akadémia elnökét. Az ő személye volt hivatott képviselni a nemzetközi normákat, színvonalat. Irodája jegyzi például a Pont du Gard Múzeumot, az ikertoronyházat a Défense-on, vagy a Francia Televízió Székházát, de nevét régebből, a '92-es, sevillai világkiállítás francia pavilonja miatt is ismerhetjük. A meghívott konzulens építészeti nagysága nem

1. Metszet. A függőkert kétszintesre redukálódott

2. Magnóliafák és oszlopok a belső udvarban

3. Az acélrács mögött megbúvó teraszok

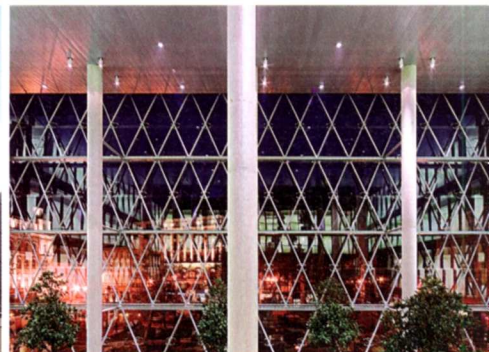
4. Az átrium a függőkert második szintjéről, háttérben, az üveg-homlokzat mögött a Vörösmarty térről

kápráztatott el mindenkit, sőt, bizonyos értelemben Vigieure felkérése csak olaj volt a tűzre.

A többszöri kérés ellenére az ING mereven elzárkózott a pályázat kiírásától, és a terveket Fazakassal készítette el. Bár a végeredmény a döntés helyességét igazolja, azért lássuk be; maradt valami rossz utóíze ennek a hatalmi (?) alapú ügyintézésnek, önkényességnek.

A terveket a zsűri – egy szavazat többséggel – elfogadta. A helyszín kiemelt jelentősége, a feladat fajsúlya nyilvánvaló. A tér architektúráis atmoszférája kihívás egy új építészeti aktus szá-

mára. A tér építészeti kvalitása azonnal a megmérettetés légkörét vonja az új épület köré, ami-ben az alkalmazkodás helytállást jelent. Az új-nak nem a régivel egynek, hanem vele egyenrangúnak kell lennie. Felvonultatott, képviselt értékeivel kell méltóvá válnia környezetéhez. Az új épületnek ugyanolyan markáns identitása kell, hogy legyen, mint szomszédainak. Egy, a Vörösmarty téren építendő új épület nem lehet szerényen visszahúzódozó: a téren álló épületek mindegyike kora eszközkészletének teljességét felvonultatva igyekezett reprezentatív lenni.

6

A beilleszkedés nem hasonulást, hanem együttélési, együttműködési készséget jelent. Sokkal inkább értékintegrációt, mint asszimilációt. Különbözn meg elég az ékszerdoboz Grázig vagy a tüchtig Bécsig elmenni, hogy belássuk, nem a hasonló beilleszkedése az utolsó szó.

Következésképpen elvárható, hogy az épület filozófiában, módszerben, esztétikában egyaránt legyen merőben új, mai. Legyenek nemes anyagok és technikai perfekcionizmus. Képviselje és prezentálja, hogy elegáns és nagyvonalú döntések eredményeképp jött létre. Ne tévesszen mértéket. Legyen semmi mással össze nem téveszthető jellege, ugyanakkor ne zárvány legyen, hanem a tér szerves része.

Az ING Ingatlanfejlesztő a prágai Gehry-épület-hoz hasonlóan ide is ikonépületet szeretett volna. Ezzel ellentétben a Vörösmarty tér 1. végtelenül egyszerű eszközökkel építkezik: a betonkorpuszt fémhálóra erősített, háromszögletű üvegpikkelyek öltöztetik. A skin felfelé lépcsőzve előredől,

5. Tükröződés és transzparencia.
Az épületet a kifinomult
szerkezetű skin teszi elegánssá

6. Homlokzatrészlet
a belső udvar felől

1

2

majd nagy ívben a tetőre hajlik. Ennyi a homlokzat és ennyi a forma; kiegyensúlyozott, tiszta kompozíció. Részletgazdagságát kizárólag a megmutatkozó szerkezet technikai megoldottsága, a felfüggesztés csomópontjai, a monoton ismétlődő elemek sora adja. Visszafogott és hivalkodásmentes, nem tolakodó és nem követeli magának a tér építészeti hangsúlyát, mégis vitathatatlanul jelentős darab.

Kommunikál környezetével. Az üvegfelület a mindenkor fénviszonyoknak megfelelően hol transzparens, hol meg tükröződik. Valamiféle absztrahált nyílásrendszert az irodaszintek üveghomlokzat mögötti, mindig változó kiosztást adó, elforgatható spalettái jelentenek, melyek szintén közreműködnek a tükröző/átlátszó játékban. Az épített örökség visszatükrözése az új épület homlokzatán tiszteletteljes gesztus, jól bevált hagyomány, amolyan jolly joker a műemléki környezetbe való beilleszkedésre.

Reflektál a tér építészeti hagyományára. Az üveghártya mögötti üresség, hiány kijelöli a főhomlokzat középrészét. Amit nem látunk, legalább olyan erős, mint amit látunk. A homlokzat síkjából ki nem lépő, látványban mégis egyértelmű tagolás negatív optikai középrizalit módjára határozza meg a tengelyt, mely a tér közepén álló szobor tengelyével egybevágh. A hármas, rizalitos tagolás mellett a szimmetria, meg a szigorú geometria is a történeti építészet szerkesztési elveit idézi.

3

4

1. Van, aki neccharisnyára asszociál, mások fonott kosarat emlegetnek

2. Három szint mélygarázs, két szint áruházz, három szint iroda, fent kétszintes lakások

3. A pavilont alkotói csak „bestia”-ként emlegetik

4. A hajóépítő eljárással készített és autófényező technológiával festett kioszk

Épp ezek miatt hiányzik nagyon a középtengelyből a kapuzat. Persze nyílik ott egy fotocellás ajtó, de ott – mily profán – egy ruhabolt szippant be minket. Pedig ott az átriumnak kellene lennie; az eredeti elképzelés szerint az U alakú épület által közrefogott belső, fedett térben lévő függőkert alsó szintje a Vörösmarty térrel egy szintben állt volna. A tervek szerint a közvetlenül a térre nyíló, ki-be járva megközelíthető, közhasznú átrium a Vörösmarty tér kibővítéseként működött volna. Az épület honlapján az animáció még ilyenek mutatja be az épületet: az üveghomlokzat alatt besétálunk az udvarba, és feltáru előtünk a háromszintes függőkert magnóliafákkal. Itt most egy üzletbe tudunk besétálni. A függőkert most egyet feljebb, az üzlet tetején kezdődik. Kicsit keresni kell, hogy lehet feljutni, csak sejteni lehet, hogy az üzlet mellett kétoldalt nyíló lépcsők oda vezetnek. A szűk, reprezentációt mellőző, kényeszmegoldás-ízű lépcsőház az épület egészéhez, az átriumhoz és nem utolsósorban az ide betérő vendégekhez egyaránt méltatlan. Bevonulva megérkezni nem, inkább csak felosonni lehet. Ez nyilvánvalóan nem építészeti döntés alapján alakult így: a kiadható alapterület szempontja maga alá gyűrte a nagyvonalú megoldások elvét. Kár, hogy így, a – ha Budapestnek van ilyen – belváros közepén, ebben a várostörténeti miliőben, ilyen építészeti szituációban egy ekkora ingatlanfejlesztőtől ennyi telik. Hogy az engedélyes tervektől eltérve, az építészek akarata ellenére, kivitelezés közben

aprópénzre vált egy grandiózus elképzelést.

A szabályzat értelmében az épület túllépheti a beépítési mutatókat, amennyiben az épületben közhasznú teret hoz létre, melyet az utcához/térhez kapcsol, és amely az önkormányzat használatába kerül. A termódosítás azért is problémás, mert az épület több ezer négyzetméterrel lehetett nagyobb annak fejében, hogy az eredeti tervek a Vörösmarty tér kibővítését ígérték. Egy terület nem attól köztér, hogy annak van bejegyezve, hanem a kontextustól, a megközelíthetőség viszonyaitól, térkapcsolati evidenciáktól. Ez így nem az, főleg nem, ha a függőkert teljes alsó szintjét egy kávézónak adják bérbe.

De tegyük félre ellenérzésünket és menjünk fel, még így is érdemes (lesz). A függőkert impozáns, az átrium tere lendületes, a Vörösmarty látványa elragadó, a legnagyobb dobás mégis a pavilon; egy igazán vagány, nagystilű, ide illően nagyzó kávézó-bárpult. A metálzöld, biomorf kioszk az oszlopok és a fák között ömlik el, puha, íves, gömbölyded formáival. Kivitelezése pénz-nem-számít jelleggel és a legmagasabb szintű igényességgel történt. Pazar.

Felmerül a kérdés, vajon bármely ingatlanfejlesztő tudna-e ilyen magatartást érvényesíteni nyugat-európában, vagy akár Moszkvában. De végtermékben Vörösmarty esete a kortárs építészettel, az elépített átriumtól eltekintve, pozitív végkicsengésű történet: a város kétségtelenül építészeti értékkel gazdagodott.